

Світлана Цимбрило,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов ІГСН
НУ «Львівська політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ КРАЇНОЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ В ІНШОМОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД

У статті обґрунтовано доцільність використання інтегративного підходу до країнознавчого матеріалу в іншомовній підготовці майбутніх інженерів. Визначено загальні підстави для інтеграції іноземної мови з країнознавством (контекст об'єднуючої діяльності, завдання, у процесі виконання яких відбувається актуалізація іншомовного мовлення; мобілізація інтелектуальних резервів студента шляхом одночасної активізації різних сфер психіки; гармонізація взаємовпливу лінгвопонятійної; досягнення мовленнєвої і творчої виразності; створення позитивного емоційного фону, сприятливого для творчої діяльності й навчання іноземної мови тощо). Доведена доцільність інтеграції країнознавчих дисциплін, що базується на низці засад, зокрема дотримання вимог міжциклової інтеграції знань, що посилює мотиваційний аспект у вивченні країнознавчих дисциплін; психологічна готовність студентів до сприйняття інтегрованих знань; урахування в структуруванні змісту країнознавчих дисциплін положень про психологічні механізми теорії пізнання тощо. Визначено, що інтегративний підхід до використання країнознавчого матеріалу в іншомовній підготовці майбутніх інженерів полягає у виробленні нових понять завдяки розвитку країнознавчих понять; виявленні наявного потенціалу іноземної мови у професійній підготовці майбутнього інженера через інтеграцію знань.

Ключові слова: *іншомовна підготовка, лінгвокраїнознавство, країнознавчий матеріал, іноземна мова, професійна підготовка, майбутні інженери, інтегративний підхід*

В статті обумовлено целесообразность использования интегративного подхода к страноведческому материалу в иноязычной подготовке будущих инженеров. Обозначено общие основания для интеграции иностранного языка со страноведением (контекст объединительной деятельности, задания, в процессе исполнения которых происходит актуализация иноязычной речи; мобилизация интеллектуальных резервов студента путем одновременной активизации разных сфер психики; достижение речевой и творческой выразительности; создание позитивного эмоционального фона, способствующего творческой деятельности и изучению иностранного языка и тому подобное). Доведена целесообразность интеграции страноведческих дисциплин, которые базируются на

ряде принципів, в частині придерживання умов міжциклової інтеграції знань, которое усилює мотиваційний аспект в изучении страноведческих дисциплин; психологическая готовность студентов к восприятию интегрированных знаний; учет в структурировании содержания страноведческих дисциплин; положений о психологических механизмах теории познания и тому подобное. Определено, что интегративный подход к использованию страноведческого материала в иноязычной подготовке будущих инженеров заключается в выработывании новых понятий благодаря развитию страноведческих понятий; обнаруживанию имеющегося потенциала иностранного языка в профессиональной подготовке будущего инженера путем интеграции знаний.

Ключевые слова: *иноязычная подготовка, лингвострановедчество, страноведческий материал, иностранный язык, профессиональная подготовка, будущие инженеры, интегративный подход*

The article substantiates the expediency of integrative approaches applying to country studies material in future engineers foreign language training. The expediency of integration of country studies disciplines based on the string of principles, particularly following the demands of intercycling integration of knowledge intensifying the motivative aspect in country studies is proved. It is determined that the integrational approach to the application of country studies material in the foreign language training of would-be engineers is based on elaboration of new notions due to the development of country studies notions; revealing the available foreign language potential in professional training of would-be engineers through the integration of knowledge.

Key words: *foreign language training, country studies, country studies material, foreign language, professional training, would-be engineers, integrative approach.*

Успішне застосування знань у професійній діяльності випускниками вищих навчальних закладів «передбачає володіння на достатньому рівні іноземною мовою й обсягом країнознавчих знань. Людина, яка вступає в іншомовне спілкування, має бути лінгвокраїнознавчо компетентною, володіти необхідним для цього рівнем мовленнєвих знань і вмінь, великою й адекватною системою значень, відображених у повсякденно-побутових, наукових, професійних поняттях, позначених словами іншої мови» [8, с. 1]. Значним потенціалом навчання, виховання та розвитку студентів володіють міждисциплінарні знання країнознавчого характеру. Зміст країнознавчих дисциплін містить різнопредметну інформацію фрагментарного характеру, яка еkleктично поєднується у різних навчальних дисциплінах і, поки що, базується на засадах комплексного підходу. Ці дисципліни охоплюють навчальний матеріал з географії, іноземної мови, історії, техніки, науки, культури тощо. Тексти країнознавчого характеру займають сьогодні все більше місце в процесі навчання іноземним мовам. Завдяки таким текстам, студенти знайомляться з реаліями країни мови, що

вивчається, одержують додаткові знання в галузі географії, освіти, культури тощо.

Суперечності між вимогами суспільства до випускника гімназії та рівнем його підготовки, вимогами щодо інтегративності змісту навчання та нерозробленістю конкретних методик його реалізації окреслюють проблему дослідження можливостей міжпредметної інтеграції. Актуальність організації навчального процесу на інтегративній основі зумовлена необхідністю формування цілісної картини світу студентів у контексті сучасних ідей глобалізації та гуманізації загальної освіти.

Ролі лінгвокраїнознавчого аспекту як складової частини процесу навчання іноземної мови присвячені дослідження таких науковців як Є. Верещагін, Л. Воскресенська, В. Коростельов, Е. Носенко, А. Солодка Є. Пасов та ін. Вивчення лінгвокраїнознавчого аспекту навчання іноземної мови знайшло відображення у працях Н. Доценко, Н. Зінченко, С. Ремизової, Н. Сергеевої та ін. За безумовної важливості цих досліджень, проблема використання країнознавчого матеріалу в іншомовній підготовці майбутніх інженерів є малодослідженою.

Мета статті – обґрунтувати доцільність інтегративного підходу до використання країнознавчого матеріалу в іншомовній підготовці майбутніх інженерів.

Інтенсивний розвиток міжнародних контактів та зв'язків в політиці, економіці, культурі та інших сферах орієнтують сучасну методику викладання іноземних мов на реальні умови комунікації. Прагнення до комунікативної компетенції передбачає не лише оволодіння відповідною іншомовною технікою (тобто, мовну компетенцію студентів), але й засвоєння колосальної немовної інформації, необхідної для адекватного навчання та взаєморозуміння, тому що останнє неможливо досягти, якщо співрозмовники не володіють інформацією про навколишній світ [1]. Наявність країнознавчої тематики в навчально-методичному комплексі суттєво підвищує мотивацію студентів до вивчення іноземної мови. До тематичного аспекту належать [9]: географія, історія, політична система, великі міста, традиції і свята, пам'ятки архітектури, театри, література, мовна поведінка носіїв мови, тощо.

Зміст країнознавчих текстів повинен бути значущим для студентів, мати визначену новизну, включати відомості про державний устрій, географічне середовище, характерні предмети матеріальної культури, елементи фольклору або про особливості мовленнєвого поведіння й етикету [5]. Найбільш раціональним та ефективним методом викладання мов у ВТУЗі є навчання, побудоване на принципах LSP (Language for Special Purposes). Такий підхід вже одержав світове визнання і підтвердив необхідність вчити не «мові взагалі», що не має ніякого відношення до інтересів кожного окремого студента, як практичних, так і наукових, а спиратися на функціонально адекватну раціональну базу реальної мовної практики.

Проблеми взаємопов'язаного оволодіння іноземною мовою і відповідною культурою вивчаються лінгвокраїнознавством. В сучасній

методичній літературі лінгвокраїнознавство розглядається з двох сторін. По-перше, лінгвокраїнознавство – це аспект методики викладання іноземних мов, у якому досліджуються питання відбору та прийомів подачі студентам відомостей про країну, мова якої вивчається, з метою забезпечення їх практичного володіння даною мовою. З другого боку, лінгвокраїнознавство – це аспект навчання іноземної мови (поряд з фонетичним, лексичним, граматичним), який відбиває національно-культурний компонент мовного матеріалу. Лінгвокраїнознавство – «відносно молода і поки що недостатньо розроблена і вивчена галузь лінгвістики, основне завдання якої полягає у виявленні зв'язків між мовою і культурою народу, що є носієм цієї мови. Воно співвідноситься із загальним краєзнавством як систематизованою сукупністю наукових знань» [2, с. 40–41]. Проблема вивчення лінгвокраїнознавчих відомостей про країну мови, що вивчається, вже давно є предметом інтересу. Але нині не вирішеним залишається питання методичного підґрунтя щодо подання лінгвокраїнознавчих відомостей у курсі іноземної мови: тематика, пропорційна частка навчального часу, форма подання матеріалу, його обсяг у кожному конкретному випадку тощо.

У дослідженні Л. Голованчук виявлено місце та роль культурно-країнознавчого аспекту в іншомовному спілкуванні; визначено зміст і його структуру, виділені критерії відбору навчальних матеріалів культурно-країнознавчого характеру; визначено вимоги до вправ для навчання; укладено тексти-полілоги з культурно-країнознавчою інформацією; відібрано автентичні матеріали культурно-країнознавчого характеру та запропоновано модель навчального процесу з використанням розробленої системи вправ та її втілення у НМК English through Communication [4, с. 5].

У роботі Н. Криптон [6] сформульований наступний комплекс педагогічних умов: реалізація міжкультурного потенціалу дисциплін лінгвокультурологічного блоку; використання інформаційно-комунікативних технологій з опорою на принцип автономії особи в саморозвитку; розвиток ціннісних орієнтацій студентів у процесі міжкультурної комунікації відбувається в рамках спеціального курсу. Виділяючи першу умову, автор виходить з того, що реалізація міжкультурного потенціалу дисциплін лінгвокультурологічного блоку служить розвитку ціннісних орієнтацій в процесі міжкультурної комунікації у набутті лінгвокраїнознавчих і культурознавчих знань, умінь, толерантності, емпатії, комунікативної креативності, що дозволяють їм адекватно сприймати інші культури і вільно до них адаптуватися. На відміну від загального країнознавства, лінгвокраїнознавство являє собою методичну дисципліну, аспект методики викладання іноземних мов, пов'язаний з відбором і презентацією даних про країну досліджуваної мови з метою забезпечення комунікативної компетенції студентів.

Зокрема, на природознавчому компоненті побудовано курс С. Степеської з Колумбійського університету, США [10]. Він вчить дбайливому ставленню до довкілля і, крім того, інтегрує дослідження оточуючого

середовища з мовними заняттями. Він має чітко визначену мету й абсолютно придатний до впровадження у систему освіти будь-якої школи з поглибленим вивченням іноземної мови.

Вправи, що виконуються при вивченні лексичних тем і націлені на оволодіння граматичними формами, необхідними для правильної комунікації в рамках певної теми, повинні будуватися так, щоб студенти постійно звертали увагу на обумовленість вживання цих форм і конструкцій їх функціями та завданнями спілкування. У студентів повинне створюватися переконання, що використання не тої або неправильно оформленої форми руйнує ситуацію, утрудняє розуміння або спотворює спілкування. У цьому плані використовуються вправи, в яких мовне завдання приховане, відсунуте на другий план.

У викладанні іноземних мов є також постулат про те, що неможливо оволодіти нерідною мовою, будучи не обізнаним з культурними та соціальними особливостями життя носіїв цієї мови. Сучасна наука піднімає питання вивчення лінгвокраїнознавства у межах як традиційного курсу іноземної мови у вищих навчальних закладах, так і у межах такої науки, як теорія міжкультурної комунікації.

Сучасні концепції навчання розглядають іноземну мову як відображення культури відповідного народу – як оволодіння іншомовною культурою і як засвоєння світових духовних цінностей. Таким чином, соціальне замовлення передбачає не тільки формування в студентів необхідних іншомовних навичок та вмінь, але й ознайомлення через мову з культурою країни, її традиціями, історією та сучасністю, що неможливе без висвітлення естетичних ідей певного суспільства на різних етапах його розвитку, матеріального втілення естетичних потреб в архітектурі, живописі, музиці тощо, естетичного судження, характерного для цього соціуму, або видатних його представників.

Лінгвокраїнознавчий аспект навчання – це самостійний аспект навчання іноземної мови (поряд з фонетичним, лексичним, граматичним та стилістичним), який відбиває національно-культурний компонент та естетичний зміст і форму мовного матеріалу. Кінцевою метою засвоєння є формування у студентів цілісної системи уявлень про основні культурні традиції, звичаї та реалії країни, мова якої вивчається, що дозволяє студентам зрозуміти світогляд носіїв мови, поповнити власний досвід особистості, формує в неї позитивну мотивацію та чуттєве переживання освоєння мовної інформації, виховує звичку та внутрішню потребу в оволодінні, вдосконаленні та реалізації набутих мовних умінь [3]. Лінгвокраїнознавство як аспект методики викладання іноземних мов, який відбиває національно-культурний духовно-особистісний компонент мовного матеріалу передбачає включення елементів лінгвокраїнознавства в навчальний процес на заняттях з дисципліни «Іноземна мова», але це включення якісно іншого виду порівняно із загальним країнознавством.

Загальними підставами для інтеграції іноземної мови з країнознавством є: загальний принцип кодування інформації різними шляхами (країно-

знавство і мова як засіб пізнання себе і довкілля); спільність функцій мови й мистецтва; контекст об'єднуючої діяльності, завдання, у процесі виконання яких відбувається актуалізація іншомовного мовлення; мобілізації інтелектуальних резервів студента шляхом одночасної активізації різних сфер психіки (почуттєво-емоційної, раціональної, сенсорно-моторної); гармонізації взаємовпливу лінгвопонятійної частини курсу та країнознавчої і досягнення мовленнєвої і творчої виразності на цій основі; опори на естетичну цінність слова і культури; створення позитивного емоційного фону, сприятливого для творчої діяльності й навчання іноземної мови.

Таким чином, доцільність *інтеграції країнознавчих дисциплін базується на низці засад, зокрема:*

– дотримання вимог міжциклової інтеграції знань посилює мотиваційний аспект у вивченні країнознавчих дисциплін. Окрім загальновідомих дидактичних переваг (зокрема, це ущільнення і концентрація навчального матеріалу, що усуває перевантаження студентів і приводять до економії навчального часу), за належного психологічного забезпечення значно підсилюється мотивація вивчення інших дисциплін;

– єдність розвитку людини як індивідууму, особистості, суб'єкта та індивідуальності, асоціативна теорія пам'яті, людська потреба в образному сприйнятті, взаємозв'язок візуалізації і вербалізації уявлень людини, генетична теорія сприйняття, асоціативно-рефлекторна теорія навчання;

– психологічна готовність студентів до сприйняття інтегрованих знань, яка зумовлюється їхнім попереднім навчальним досвідом, віковими та індивідуальними особливостями (сприйняття, увага, мислення, уява, характер, здібності тощо);

– психологічне обґрунтування вивчення країнознавчих дисциплін впливає із загальнодидактичних вимог цілісного системного засвоєння змісту навчального матеріалу;

– психологічне обґрунтування усвідомленості знань і оволодіння на цій основі відповідними вміннями й навичками;

– урахування в структуруванні змісту країнознавчих дисциплін положень про психологічні механізми теорії пізнання, максимально використовувати з цією метою аналогії і асоціації, зокрема віддалені.

Отже, інтегративний підхід до використання країнознавчого матеріалу в іншомовній підготовці майбутніх інженерів. полягає у виробленні нових понять завдяки розвитку країнознавчих понять; виявленні наявного потенціалу іноземної мови у професійній підготовці майбутнього інженера через інтеграцію знань; встановленні зв'язків між поняттями, об'єктами та явищами іноземної мови, країнознавчих та професійно орієнтованих дисциплін; створенні передумов творчості мислення і власної організації знань студентами; формуванні наскрізних країнознавчих понять та їх активне використання у навчальному процесі. До подальших напрямів відносимо розробку методичних рекомендацій для викладачів іноземних мов щодо інтеграції змісту професійно орієнтованих та країнознавчих дисциплін у вищому технічному навчальному закладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болотна Т. Лінгвістика та країнознавчий аспект у викладанні англійської мови. Поняття «країнознавство» та «лінгвокраїнознавство» [Електронний ресурс] / Т. Болотна, О. Зубрицька. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/20_PRNiT_2007/Philologia /23704.doc.htm
2. Верещагин Е. М. Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Изд. Моск. ун-та, 1973. – 233 с.
3. Вертегел В. Л. Лінгвокраїнознавчий аспект виховання естетичного смаку студентів нефілологічних ВНЗ засобами іноземних мов [Електронний ресурс] / В. Л. Вертегел. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kandidat-pedagogichnih-nauk-vertegel-vl>
4. Голованчук Л. П. Культурно-країнознавча компетенція як одна з цілей навчання іноземних мов у середній школі (за навчально-методичним комплексом English through Communication) / Л. П. Голованчук // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. – К. : Вид. центр КДЛУ. – 2000. – Вип. 3. – С. 43–50.
5. Кечик О. О. Лінгвокраїнознавчий аспект навчання іноземної мови [Електронний ресурс] / О. О. Кечик. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/8_NPE_2007/Philologia/20941.doc.htm
6. Крипон Н. С. Развитие ценностных ориентаций студентов вуза в процессе межкультурной коммуникации : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Н. С. Крипон. – Магнитогорск, 2006. – 20 с.
7. Михайлова О. Г. Структура та зміст курсу лінгвокраїнознавства франкомовних країн [Електронний ресурс] / Михайлова О. Г., Шмиголь Н. В. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vmuvnz/2008_12/st12/08mihstr.pdf
8. Пілішек С. О. Психосемантичні особливості лінгвокраїнознавства при вивченні іноземної мови у вищому навчальному закладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / С. О. Пілішек. – Хмельницький, 2006. – 20 с.
9. Стиркіна Ю. С. Дидактичні засади підготовки майбутніх учителів іноземної мови до викладання інтегрованих курсів : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Стиркіна Юлія Сергіївна. – Полтава, 2001. – 240 с.
10. Stempleski S. Linking the classroom to the world: the Environment & EFL I / S. Stempleski Creative classroom activities. Selected articles from the English teaching Forum. – Washington, D. C., Edit. Thomas Krai. USA Information Agency. – 1995. – P. 37–48.